

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย
The Public Participation with Government Agencies in Conserving
Forest Resources: A case study Wang Hat Village, Taling Chan
Subdistrict, Ban Dan Lan Hoi District, Sukhothai Province

วาเลนไทน์ เสริมสถาน¹ พิระพงศ์ บุญมา² สิริณภา เขตวิทย์³

อนงค์ศรี ธรรมมาจา⁴ และเอมอร รุ่งรัตน์⁵

Valentine Sermsatan¹ Peerapong Boonma² Sirinapha Khetwit³

Anongsee Tammaja⁴ and Aimon Rungrat⁵

¹⁻⁵ นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

¹⁻⁵ Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University

E-mail: valentine.s@psru.ac.th¹

Corresponding E-mail: anek.s@psru.ac.th⁶

This article is presented in the 18th National Conference on Public Administration of
Public Administration Association of Thailand at Kasetsart University, March 1, 2024

Received: March 31, 2024; Revised: December 20, 2024; Accepted: December 20, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากเอกสารและจากผู้นำชุมชน 5 คน เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ 3 คน และประชาชน 12 คน รวมทั้งสิ้น 20 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการทำแนวกันไฟ การมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังการลักลอบตัดไม้และการจับสัตว์ป่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ 2) ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้าน

⁶ อเนก สุขดี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Anek Sookdee, Asst.Prof., Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

ความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร ปัญหาการขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้และการแสวงหาผลประโยชน์จากป่าไม้โดยมิชอบ 3) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ควรจัดอบรมให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนในพื้นที่ ควรส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่ประชาชน ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐควรเฝ้าระวังและสังเกตการณ์บุคคลที่ลักลอบเข้าไปตัดไม้หรือล่าสัตว์

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การอนุรักษ์; ทรัพยากรป่าไม้

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the participation of people and government agencies in conservation forest resources. 2) to study the problems and obstacles in the participation of people and government agencies in conservation forest resources. 3) to study suggestions for promoting public participation with government agencies in forest resource conservation, A case study of Wang Hat Village, Taling Chan Subdistrict, Ban Dan Lan Hoi District. Sukhothai Province. This research was based on documents and from 5 community leader, 3 Forest Department staff and 12 peoples, totaling 20 peoples by selecting a specific sample. The research instruments were interviewed, Data were Content analysis and analyzed descriptively. The research found that 1) The participated of people with government agencies in conserving forest resources were: Participation in fire prevention, Participating in the surveillance of illegal logging and wildlife capture, Participation in forest resource conservation activities, participation in coordination, participation in decision making and participating in beneficiaries. 2) Problems and obstacles in participation of people and government agencies in forest resource conservation were: budget issues personnel issues The problem of cooperation from the people in the area communication problems Lack of knowledge about forest conservation and illegal exploitation of forests. 3) Suggestions for promoting public participation with government agencies in forest resource conservation, A case study of Wang Hat Village, Taling Chan Subdistrict, Ban Dan Lan Hoi District Sukhothai Province were: Government agencies should support more budgets to conserve forest resources. Training should be organized to educate people on forest resource conservation for people in the area. Community forests should be promoted and developed as tourist attractions to generate income for the people. Citizens and government agencies should be on the lookout for and monitor people who are illegally logging or hunting.

Keywords: Participation; Conservation; Forest Resources

บทนำ

ป่าไม้ นับได้ว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญทั้งต่อมนุษย์และระบบนิเวศทางธรรมชาติเป็นทั้งแหล่งอาหาร ต้นน้ำลำธาร เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า รวมถึงเป็นที่รวบรวมความหลากหลายของพันธุ์ไม้และแร่ธาตุที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในด้านอุตสาหกรรมและในด้านต่าง ๆ [1] ในปัจจุบันการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วได้ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ขึ้นหลายประการ เช่น ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การเก็บของป่า การล่าสัตว์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ส่งผลทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงเป็นอย่างมากซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวม [2] ดังนั้น การดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการทางสังคมและกฎหมายรวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพเดิมไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไป

ในปัจจุบัน ป่าไม้ในพื้นที่ของตำบลลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย มีพื้นที่ 13,871 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประชาชนสามารถเก็บของป่าได้ ในอดีตชาวบ้านในพื้นที่อื่นสามารถเก็บของป่าได้ จึงทำให้เกิดการทิ้งขยะในป่า ปัจจุบันมีเพียงชาวบ้านในพื้นที่เท่านั้นที่สามารถเข้าไปเก็บของป่าได้ แต่ก็ยังมีชาวบ้านพื้นที่อื่นลักลอบเข้าไปเก็บสมุนไพรหรือหาของป่าอยู่ ซึ่งในป่ามีไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้ลังและไม้ควงที่สามารถนำมาผลิตไม้แปรรูป จึงมีชาวบ้านพื้นที่อื่นลักลอบเข้าไปตัดไม้ไปขายหรือนำไปแปรรูปเพื่อการก่อสร้างโดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้จึงมีพื้นที่ลดลงตามลำดับและบางแห่งอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม จึงนำไปสู่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย และกรมป่าไม้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่อไป

ในช่วงที่ผ่านมาประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตลอดมา การมีส่วนร่วมในชุมชนเริ่มจากการตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อวางแผนพัฒนา แนะนำและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีหน่วยงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ก็คือกรมป่าไม้ มีหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล ป้องกันการบุกรุกการทำลายป่าและการกระทำผิดในพื้นที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ชาวบ้านในพื้นที่มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนเพื่อพัฒนาหมู่บ้านและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นอย่างดี ส่วนในเรื่องของงบประมาณ ทางหน่วยงานภาครัฐจัดสรรให้ชาวบ้านบริหารจัดการกันเองแต่ก็ยังมีความปัญหาเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอจึงทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาในการบริหารจัดการได้ไม่เต็มที่และบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้มีจำนวนน้อยจึงทำให้การดูแลป่าไม้ไม่ทั่วถึงและจัดการได้ไม่เต็มที่

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ในชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย เพื่อทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการสนับสนุนให้ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตลอดถึงรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างรู้คุณค่าและสร้างจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรป่าไม้ โดยผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการจัดการ และกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ป่าไม้ และเพื่อเป็นแนวนโยบายให้หน่วยงานรัฐและภาคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลี้ช้าง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลี้ช้าง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลี้ช้าง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลี้ช้าง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชนจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้จำนวน 3 คนและประชาชนในพื้นที่จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบเก็บข้อมูลจากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากที่ได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วเพื่อใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนัดหมายวัน เวลาในการสัมภาษณ์และได้ดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ในระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 – เดือนเมษายน พ.ศ. 2566 ในส่วนข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสารและสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น บทความ หนังสือ ตำรา วารสารวิชาการ รายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมในการทำแนวกันไฟ กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไม่ให้ไฟลุกลามเข้าไปในพื้นที่ที่จะคุ้มครองหรือป้องกันไม่ให้ไฟลุกลามออกมาจากพื้นที่ที่กำหนด โดยชาวบ้านจะคอยสังเกตการณ์และคอยช่วยในการทำแนวกันไฟร่วมกับผู้นำหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...มีการทำแนวกันไฟป่าช่วยกัน คอยสังเกตการณ์ให้กับคนในชุมชนและทางหน่วยงานภาครัฐช่วยประสานงานให้ชาวบ้านได้ทราบกันอย่างทั่วถึงเมื่อมีเหตุการณ์หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ...” (กรรมการหมู่บ้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“...หน่วยพิทักษ์ป่าวังหาดมักจะจัดกิจกรรมที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐอยู่เสมอ โดยจะขอความร่วมมือประชาชนไปทางผู้นำชุมชน มีกิจกรรมหลายอย่างที่ชาวบ้านให้มีส่วนร่วมกับภาครัฐ เช่น การทำแนวกันไฟร่วมกัน...” (เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

1.2 การมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังการลักลอบตัดไม้และการจับสัตว์ป่า กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการช่วยกันดูแล สังเกตการณ์ และเฝ้าระวังบุคคลภายนอกหรือคนในชุมชนที่จะเข้ามาลักลอบเผาป่า ลักลอบขโมยของป่าที่ไม่ได้รับอนุญาต ลักลอบตัดไม้และล่าสัตว์ป่าสงวนรวมถึงช่วยเตือนประชาชนในชุมชนด้วยกันไม่ให้กระทำความผิดกฎในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้านวังหาด ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...ป่าชุมชนเป็นทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้านที่ชาวบ้านและคนในชุมชนรักและหวงแหน ซึ่งอยู่ในความดูแลของคณะกรรมการ คณะกรรมการมีหน้าที่ช่วยกันคอยสอดส่องดูแลป่าชุมชนและสอดส่องผู้กระทำความผิดกันอย่างเคร่งเครียด เช่น สอดส่องผู้กระทำความผิดในการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ และขโมยของป่าโดยมิได้รับอนุญาต...” (ผู้ใหญ่บ้าน, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“...ผู้นำหมู่บ้านและกรรมการกับหน่วยงานภาครัฐร่วมกันทำหน้าที่เข้าตรวจสอบป่าไม้ ราวไปถึงคอยสอดส่องผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับป่าชุมชน ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านมีการตรวจป่าตลอดป้องกันบุคคลภายนอกบุกรุกเข้าไปในเขตพื้นที่ของป่าชุมชน และหากพบเห็นบุคคลภายนอกหรือบุคคลในชุมชนกำลังลักลอบตัดไม้ เจ้าหน้าที่จะยึดอุปกรณ์ไว้ทันทีและประสานเรื่องไปยังกรมป่าไม้เพื่อพิจารณาความผิดร่วมกัน...” (กรรมการหมู่บ้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

1.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การรณรงค์การปลูกป่า การทำแนวกันไฟ การรณรงค์เก็บขยะและการตรวจสอบป่าชุมชน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“... มีส่วนร่วมกับกรมป่าไม้และกรมอุทยาน เช่น ร่วมกันเข้าตรวจสอบป่า ร่วมกันทำแนวกันไฟ การทำแนวกันไฟกับคนในหมู่บ้าน ซึ่งคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในการรักป่าไม้ ชุมชน ก็จะคอยช่วยร่วมมือกันเป็นอย่างดี...” (ผู้ใหญ่บ้าน , สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“... ให้ความช่วยเหลือหน่วยงานภาครัฐในกิจกรรมที่เกี่ยวกับป่าชุมชน เช่นการทำแนวกันไฟ การปลูกป่าปีละ 1 ครั้ง การตรวจสอบป่าชุมชน เป็นต้น ...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

1.4 การมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน โดยผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการประสานงานแจ้งข้อมูลข่าวสารจากทางหน่วยงานภาครัฐมาให้ประชาชนในหมู่บ้านได้ทราบกันอย่างทั่วถึงเมื่อมีเหตุการณ์หรือการทำกิจกรรมต่างๆ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...ช่วยประสานงานให้ชาวบ้านได้ทราบอย่างทั่วถึง เมื่อมีเหตุการณ์หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำแนวกันไฟ การดับไฟป่า...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“...คอยประสานงานแจ้งข้อมูลข่าวสารจากทางหน่วยงานภาครัฐมาให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน ได้ทราบอย่างทั่วถึงโดยคณะกรรมการจะร่วมกันจัดประชุมระดับชุมชนเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชนและรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้าน...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 2, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

1.5 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐจะจัดประชุมระดับชุมชนเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนและเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่เดือนละ 2 ครั้ง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...มีการตั้งกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้านวังหาดร่วมกัน มีการจัดประชุมระดับชุมชนเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกป่า ชนิดของต้นไม้ และประโยชน์ของการอนุรักษ์ป่าชุมชนหมู่บ้านวังหาดและเปิดรับฟังความคิดเห็นจากคนในหมู่บ้าน...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 2, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“...หากชาวบ้านกระทำความผิดส่วนมากเจ้าหน้าที่จะให้การอนุโลมชาวบ้าน หรือถ้าหากพบปัญหาเล็กน้อย ก็จะแจ้งและประสานงานผ่านผู้นำชุมชน แต่ตามกฎหมายของกรมผ่านทางกฎหมายแล้วไม่สามารถอนุโลมได้...” (เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

1.6 การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ กล่าวคือ ประชาชนในหมู่บ้านมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนร่วมกันในการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน โดยประชาชนจะเข้าไปหาของป่า เก็บเห็ด เก็บผักหวานและสมุนไพรต่างๆเพื่อนำไปประกอบอาหารให้คนในครอบครัว ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“... ทุกคนในหมู่บ้านมีการใช้ทรัพยากรป่าชุมชนในการดำรงอยู่ เช่นการเก็บเห็ดและเก็บผักในป่าชุมชนเพื่อนำไปประกอบอาหาร จึงอยากให้ทุกคนในหมู่บ้านช่วยกันดูแลรักษาป่าชุมชน...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“... ทุกคนในชุมชนคอยให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าชุมชนและสนับสนุนกันอย่างเต็มที่ เพราะป่าชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เช่น การขออนุญาตนำไม้ไปต่อเติมซ่อมแซมบ้านแต่ขอได้ไม่เกิน 10 ต้น และนำพืชผักในป่าชุมชนกลับไปประกอบอาหารให้คนในครอบครัว...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 2, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

2. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ประสบปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านงบประมาณ กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐไม่มีงบประมาณหรือเงินสนับสนุนที่เพียงพอมาช่วยเหลือประชาชนหรือเป็นค่าตอบแทนให้กับประชาชน เช่น ค่าน้ำมันรถ ค่าอาหารกลางวัน เวลาที่ประชาชนช่วยกันขึ้นไปดับไฟป่าเมื่อเกิดไฟไหม้ป่าและประชาชนในหมู่บ้านไม่มีงบประมาณในการซื้อกล้าพันธุ์หรือต้นไม้มาปลูก ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“... ประสบปัญหาในด้านงบประมาณไม่เพียงพอในการสนับสนุนป่าชุมชนทำให้การดูแลป่าชุมชนบางครั้งอาจไม่มีประสิทธิภาพพอสมควร ...” (กรรมการหมู่บ้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“... ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ อาจทำให้การดูแลอนุรักษ์ป่าชุมชนบกพร่อง และไม่มีประสิทธิภาพในบางประการ เช่น การขาดแคลนงบประมาณในการเติมน้ำมันรถบรรทุกขนาดเล็เพื่อเข้าไปตรวจสอบป่า อาจทำให้มีการตรวจสอบป่าน้อยลง ...” (กรรมการหมู่บ้านคนที่ 3, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

2.2 ปัญหาด้านบุคลากร กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐมีบุคลากรจำนวนน้อยและไม่เพียงพอหากมีเหตุฉุกเฉินอาจจะรับมือไม่ได้ทันเพราะบุคลากรมีน้อย ในบางครั้งต้องขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชนและติดต่อไปยังผู้นำชุมชนเพื่อให้ประสานงานไปยังชาวบ้านเพื่อขอความช่วยเหลือในการตรวจสอบป่า ทำแนวกันไฟ ดับไฟป่า ทำฝายกันน้ำ เป็นต้น ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“... ปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ อาจทำให้การตรวจสอบป่าและดูแลป่าไม่ชุมชนบกพร่องและไม่มีประสิทธิภาพในบางส่วน...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 3, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“... ไม่พบปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากการขอความร่วมมือจากประชาชนส่วนมากจะติดต่อประสานงานผ่านผู้นำชุมชนทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแต่อาจพบปัญหาเล็กน้อยในด้านบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐไม่เพียงพอ บางครั้งหน่วยงานภาครัฐต้องขอความช่วยเหลือจากคนในหมู่บ้าน เช่น ขอความช่วยเหลือในการทำแนวกันไฟ ทำฝายกันน้ำ เป็นต้น...” (เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

2.3 ปัญหาด้านความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ กล่าวคือ ในปัจจุบัน ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนหมู่บ้านวังหาดถูกทำลายไปมากเพราะมีการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าชุมชน มีการล่าสัตว์ป่า การเผาป่าไม้จนบางครั้งอาจทำให้ลุกลามเกิดไฟป่าขึ้น ซึ่งมีทั้งบุคคลภายนอกหรือบุคคลในชุมชนในการกระทำความผิดเหล่านั้นเพื่อ

นำผลประโยชน์หรือรายได้เข้าส่วนตัวถึงแม้จะคอยช่วยกันดูแลเป็นอย่างดีแต่ยังมีการเกิดปัญหาเหล่านี้อยู่จนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...ชาวบ้านบางส่วนตัดต้นไม้เพื่อที่จะเอากล้วยไม้ หรือล้มต้นไม้เพียงเพราะต้องการเมล็ดผักหวาน...” (เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“... มีการลักลอบตัดต้นไม้ในเขตป่าชุมชน มีการล่าสัตว์ป่า การเผาป่าไม้อหรือแม้กระทั่งการเกิดไฟป่าขึ้น ซึ่งมีทั้งบุคคลภายนอกหรือบุคคลในชุมชนในการกระทำสิ่งเหล่านั้น ถึงแม้จะคอยช่วยกันดูแลเป็นอย่างดีแต่ยังมีการเกิดปัญหาเหล่านี้อยู่จนถึงปัจจุบัน ...” (ประชาชนในพื้นที่ คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

2.4 ปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร กล่าวคือ การแจ้งเรื่องให้ทางหน่วยงานภาครัฐทราบเกี่ยวกับป่าชุมชนในเวลาที่เกิดปัญหาเร่งด่วน ประชาชนไม่สามารถจะติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐได้ในเวลานอกราชการซึ่งชาวบ้านจะต้องไปยื่นหนังสือหรือต้องไปติดต่อที่สำนักงานด้วยตนเอง ทำให้การติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐยากลำบากจึงเป็นปัญหาที่มีผลกระทบหลายส่วนในการติดต่อสื่อสารที่มีหลายขั้นตอนและยากเกินไปซึ่งหากมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างฉับพลันจะทำให้เกิดผลกระทบตามมา เช่น การเกิดไฟป่า เป็นต้น จนไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาได้ทัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...มีปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารเนื่องจากสำนักงานของกรมป่าไม้อยู่ในเขตป่าชุมชนบริเวณรอบๆมีที่ป่าและค้อยข้างเป็นที่ราบสูง ทำให้ไม่มีสัญญาณ ต้องใช้วิทยุในการสื่อสารซึ่งบางครั้งการติดต่อสื่อสารอาจไม่ชัดเจนเพราะวิทยุมีจำนวนน้อยอาจกระจายข้อมูลไม่ทั่วถึง...” (เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“...แต่จะมีปัญหาทางด้านการติดต่อสื่อสารในการแจ้งเรื่องให้ทางหน่วยงานทราบเกี่ยวกับป่าชุมชนในเวลาที่เกิดปัญหาอย่างเร่งด่วน แต่ชาวบ้านไม่สามารถติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐได้ มีเหตุผลดังนี้ 1.เป็นเวลานอกราชการ 2. ชาวบ้านจะต้องไปยื่นหนังสือหรือไปแจ้งกับหน่วยงานด้วยตนเอง 3. ไปติดต่อที่สำนักงาน จึงทำให้การติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐยากและเป็นปัญหา...” (ประชาชนในพื้นที่ คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

2.5 ปัญหาการขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้และการแสวงหาผลประโยชน์จากป่าไม้ โดยมีขอบ กล่าวคือ ประชาชนบางส่วนยังไม่ค่อยมีความรู้ในการดูแลและอนุรักษ์ป่า เวลาเข้าไปหาของป่าก็จะเก็บแบบไม่สนใจ เก็บมาเกินความจำเป็นหรือเก็บมาเพื่อจำหน่ายหรืออาจจะหลงเข้าไปในเขตพื้นที่ต้องห้าม เช่น เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เขตห้ามเก็บของป่าและเขตห้ามตัดต้นไม้ โดยมีประชาชนบางส่วนเข้าไปเก็บเห็ดหรือผักในป่า ตัดต้นไม้ ลักลอบจับสัตว์ป่าออกมาจำหน่าย ทั้งนี้ ทางหน่วยงานได้มีการประกาศอนุญาตให้มีการเก็บเห็ดหรือผักในเขตป่าชุมชนเพื่อนำไปประกอบอาหารได้แต่ไม่สามารถนำออกไปจำหน่ายเพื่อเป็นประโยชน์ส่วนตนได้รวมทั้งยังประสบปัญหาพื้นที่ทับซ้อนระหว่างพื้นที่ของประชาชนและพื้นที่ป่าชุมชนโดยยังมีประชาชนเข้าไปในพื้นที่เพื่อทำเป็นพื้นที่ส่วนบุคคล ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นไปได้ทั้งการขาดความรู้ กระทำผิดโดยไม่ตั้งใจและการกระทำผิดโดยตั้งใจทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...ชาวบ้านบางส่วน ยังไม่ค่อยเข้าใจในการดูแลป่าไม้ชุมชนหมู่บ้านวังหาด เวลาเข้าไปเก็บหาของกินก็จะไปเก็บแบบเลยตามเลย เก็บมาเกินความจำเป็นหรือเก็บมาเพื่อขาย หรืออาจจะหลงเข้าไปในเขตพื้นที่ต้องห้าม เช่น เขตพื้นที่ที่ห้ามจับสัตว์ป่า เขตพื้นที่ที่ห้ามหาของกิน และเขตพื้นที่ที่ห้ามตัดต้นไม้...” (ประชาชนในพื้นที่ คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“... คนในชุมชนบางส่วน มีการเข้าไปลักลอบตัดต้นไม้ทำลายป่า เผาป่า และลักลอบจับสัตว์ป่า ในป่าชุมชนหมู่บ้านวังหาดมาขาย เพื่อนำผลประโยชน์หรือรายได้เข้าส่วนตัวของตนเอง...” (ประชาชนในพื้นที่ คนที่ 2, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

3. ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลิงชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย มีดังนี้

3.1 หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้นเพื่อนำมาพัฒนาป่าชุมชนหมู่บ้านวังหาด สนับสนุนงบประมาณในการซื้อต้นกล้าพันธุ์ไม้หรือสิ่งต่างๆที่ช่วยในการดูแลการเจริญเติบโตของต้นไม้ สนับสนุนงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการดับไฟป่า การทำแนวกันไฟและฝายกันน้ำ สนับสนุนงบประมาณในการเติมน้ำมันและค่าอาหารกลางวันแก่ชาวบ้านที่มาช่วยดับไฟป่า ทำแนวกันไฟ แนวกันฝายและตรวจสอบดูแลป่า ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...ให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมในด้านงบประมาณให้มากขึ้น งบประมาณที่ได้มาไม่เพียงพอในการดูแลป่าได้อย่างเต็มที่...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“...อยากให้หน่วยงานภาครัฐจัดงบประมาณเข้ามาในการดูแลอนุรักษ์ป่าไม้ชุมชน...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 2, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

3.2 หน่วยงานภาครัฐควรจัดอบรมให้ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนในพื้นที่ กล่าวคือ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่บางส่วนยังขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่ถูกต้อง ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐจึงควรเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้รวมถึงกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชนแก่ประชาชนโดยการจัดค่ายอบรมหรือค่ายเสวนาเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ และมีความเข้าใจในกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน โดยปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกรักป่าชุมชนและร่วมกันอนุรักษ์ป่าชุมชนให้คงอยู่ต่อไป ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...อยากให้ส่งเสริมในด้านการปลูกฝังกับเยาวชนคนรุ่นหลังให้จิตสำนึกรักป่าชุมชนและช่วยกันดูแลป่าชุมชน ไม่ตัดไม้ทำลายป่า และคอยร่วมกันอนุรักษ์ป่าให้คงอยู่อุดมสมบูรณ์ถาวรต่อไป...” (ผู้ใหญ่บ้าน, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“...อยากให้มีการส่งเสริมปลูกฝังให้เยาวชนคนรุ่นหลังมีจิตสำนึกรักป่า อนุรักษ์ป่าชุมชนและสิ่งแวดล้อมในป่าชุมชนของหมู่บ้านวังหาด ให้อยู่ยาวจนชั่วลูกชั่วหลานต่อไป...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 3, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

3.3 หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่ประชาชน กล่าวคือ ประชาชนในพื้นที่อยากให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่ประชาชนเนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรซึ่งมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายภายในครัวเรือน ดังนั้น หากมีการพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีอยู่ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...ไม่ตัดไม้ทำลายป่า และคอยร่วมกันอนุรักษ์ป่าให้คงอยู่อุดมสมบูรณ์ถาวรต่อไป...”
(ผู้ใหญ่บ้าน, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“...อยากให้ชาวบ้านรักป่าไม่ชุมชนคอยช่วยกันรักษาผืนป่าและเป็นหูเป็นตาสอดส่องผู้กระทำผิดในเขตป่าชุมชน เพราะทุกคนในหมู่บ้านมีการใช้ทรัพยากรป่าชุมชนในการดำรงอยู่ เช่น การเก็บเห็ดและเก็บผักในป่าชุมชนเพื่อนำไปประกอบอาหาร จึงอยากให้ทุกคนในหมู่บ้านช่วยกันดูแลรักษาป่าชุมชน ...” (กรรมการหมู่บ้าน, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

3.4 ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐควรเฝ้าระวังและสังเกตการณ์บุคคลที่ลักลอบเข้าไปตัดไม้หรือล่าสัตว์ กล่าวคือ ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐควรร่วมกันเฝ้าระวังและสังเกตการณ์เพื่อมิให้บุคคลภายนอกหรือบุคคลในชุมชนเข้าไปลักลอบตัดไม้หรือล่าสัตว์ป่าในเขตพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งปกติแล้ว ชาวบ้านในชุมชนจะคอยสังเกตการณ์เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่มีจิตใจรักป่า หากเกิดปัญหาดังกล่าว ชาวบ้านจะแจ้งให้ผู้นำหมู่บ้านทราบทันทีจากนั้นผู้นำหมู่บ้านจะประสานเรื่องไปยังกรมป่าไม้เพื่อพิจารณาความผิดร่วมกันต่อไป ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่จะยกมาเสนอ ดังต่อไปนี้

“...คณะกรรมการมีหน้าที่ช่วยกันคอยสอดส่องดูแลป่าชุมชนและสอดส่องผู้กระทำผิดกันอย่างเคร่งครัด เช่น สอดส่องผู้กระทำผิดในการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ และขโมยของป่าโดยมิได้รับอนุญาต...” (ผู้ใหญ่บ้าน, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

“...ผู้นำหมู่บ้านและกรรมการกับหน่วยงานภาครัฐร่วมกันทำหน้าที่เข้าตรวจสอบป่าไม้ รวมไปถึงคอยสอดส่องผู้กระทำผิดเกี่ยวกับป่าชุมชนการปลูกต้นไม้...” (กรรมการหมู่บ้าน คนที่ 1, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2566)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยขออภิปรายผลข้อค้นพบจากการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไม่ให้ไฟลุกลามเข้าไปในพื้นที่ที่จะคุ้มครองหรือป้องกันไม่ให้ไฟลุกลามออกมาจากพื้นที่ที่กำหนด โดยประชาชนจะคอยสังเกตการณ์และคอยช่วยในการทำแนวกันไฟร่วมกับผู้นำหมู่บ้าน และกรมป่าไม้ เวลาที่มีไฟป่ามา ประชาชนก็ได้เข้าไปช่วยเหลือกรมป่าไม้สอดคลองกับเทศบาล พงษ์ตะ กอบกุลณ์ คำปลอด และยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว [3] ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านป่าซางวิวัฒน์ ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายพบว่าการทำแนวกันไฟพื้นที่ป่าชุมชนบ้านป่าซางวิวัฒน์ที่อยู่ในการดูแลรักษาของผู้นำชุมชน และชาวบ้านภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนจากเทศบาลตำบลนางแล โดยอาสาสมัครป้องกันไฟป่าของชุมชน ทำให้ป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปีและไม่มีปัญหาไฟป่า โดยกรมป่าไม้ได้มีการอบรมให้ความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมป้องกันและดับไฟป่าแก่ประชาชนในพื้นที่และทุกครั้งที่มีการขอความร่วมมือในการทำแนวกันไฟก็ได้รับการตอบรับจากชาวบ้านเป็นอย่างดี สำหรับการมีส่วนร่วมในการคอยสังเกตการณ์การลักลอบตัดไม้และการจับสัตว์ป่าคือประชาชนช่วยกันดูแล สังเกตการณ์และเฝ้าระวังบุคคลภายนอกหรือคนในชุมชนที่จะเข้ามาลักลอบเผาป่า ลักลอบขโมยของป่าที่ไม่ได้รับอนุญาต ลักลอบตัดไม้และล่าสัตว์ป่าสงวน เป็นต้นรวมถึงช่วยเตือนประชาชนในชุมชนด้วยกันไม่ให้กระทำผิดกฎในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้านวังหาด หากประชาชนในชุมชนพบเห็นผู้กระทำความผิดจะแจ้งเรื่องหรือร้องเรียนไปยังผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านรวมทั้งเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ทันที สอดคล้องกับกนกวรรณ ทุมอนันต์ อติศักดิ์ ทุมอนันต์ และฉัตรชัย

ชมขารี [4] ศึกษาเรื่องการจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาป่าชุมชนดงหัน บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า การดูแลป่าไม่จะมีการจัดเวรยามของฝ่ายปกครอง ส่วนประชาชนก็ช่วยกันสอดส่องดูแล ช่วยกันอนุรักษ์ป่าโดยนำเอาประเพณีความเชื่อเข้ามาในการอนุรักษ์ป่าไม่และมีการบวชป่าเป็นต้น สำหรับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคือหน่วยงานภาครัฐจะจัดประชุมระดับชุมชนเพื่อชี้แจงเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน เปิดรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนเดือนละ 2 ครั้ง โดยมีการตั้งกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชนร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับศีลลักษณะ เทียนหอม [5] ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนวัดสังฆราชวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรีพบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนในการจัดทำแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยทางชุมชนจะมีการประชุมกันเพื่อมีฉันทามติร่วมกัน สำหรับการมีส่วนร่วมในด้านการได้รับผลประโยชน์พบว่าทุกคนในหมู่บ้านมีการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนในการดำรงชีพและพึ่งพาอาศัยทรัพยากรจากป่าชุมชนไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยชาวบ้านจะเข้าไปหาของป่า ได้แก่ การเก็บเห็ด เก็บผักหวานและสมุนไพรต่างๆ เพื่อนำไปประกอบอาหารให้คนในครอบครัวสอดคล้องกับทศพล พงษ์ตะ, กอบกุลณ์ คำปลอด และยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว [3] ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านป่าซางวิวัฒน์ ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายพบว่าที่ผ่านมา ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากการดูแลรักษาป่าในเรื่องของการมีน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์จากป่า เช่น เก็บของป่า สมุนไพร ไม้ฟืน และไม้ใช้สอย เป็นต้น นับเป็นผลตอบแทนทางเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบของผลผลิตจากป่าชุมชนและสอดคล้องกับอุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา [6] ศึกษาเรื่องการหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลศรีนคร อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์พบว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกัน โดยมีการออกกฎการใช้ป่าร่วมกัน มีบทลงโทษผู้บุกรุกป่า มีอาสาสมัครพิทักษ์รักษาป่าของชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากป่าและมีรายได้ที่เกิดขึ้นจากป่าชุมชน ได้แก่ รายได้จากการเก็บเห็ด ผักป่า มันป่า อาหารจากป่า ทำให้คนในชุมชนเกิดรายได้บางส่วนนอกจากการทำอาชีพหลัก

จากที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่าประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่หมู่บ้านวังหาด ตำบลดงลิ้น อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัยเป็นอย่างดี ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการทำแนวกันไฟ แนวกันฝายสังเกตการณ์การล่าสัตว์ป่า การลักลอบตัดไม้ ตรวจสอบป่าและยังมีกิจกรรมการรณรงค์ปลูกป่า เก็บขยะ เป็นต้น หากหน่วยงานภาครัฐต้องการความช่วยเหลือก็จะติดต่อหรือประสานงานมายังผู้นำหมู่บ้านเพื่อแจ้งเรื่องให้ประชาชนได้ทราบ ในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการต่างๆจะต้องมีการชี้แจงจากผู้นำและหน่วยงานภาครัฐ เวลาที่มีการประชุม ประชาชนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในหมู่บ้านจะมีการจัดประชุมเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อปรึกษาหารือแนวทางการส่งเสริมและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านและมีการตัดสินใจร่วมกัน การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันชาวบ้านจะได้รับประโยชน์จากป่าอย่างเท่าเทียมกัน เวลาเข้าไปเก็บของป่า พืชและสมุนไพรต้องเก็บให้พอประมาณ และการขออนุญาตนำไม้ไปซ่อมแซมบ้านจะขอได้ไม่เกิน 10 ต้น

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลดงลิ้น อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณซึ่งงบประมาณมีความจำเป็นต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนไม่ว่าจะเป็น การเข้าไปตรวจสอบป่าเพราะในปัจจุบันยังมีการลักลอบล่าสัตว์ ตัดไม้ การทิ้งขยะในป่าชุมชน โดยเป็นปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐไม่มีงบประมาณที่เพียงพอในการสนับสนุนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน เช่น การเข้าไปตรวจสอบป่า

ดับไฟฟ้า และปลุกป่า ซึ่งจะขาดแคลนงบประมาณในการเติมน้ำมันรถบรรทุกขนาดเล็กเพื่อเข้าไปตรวจสอบป่า อาจทำให้มีการตรวจสอบป่าน้อยลงหรือไม่ทั่วถึง ขาดแคลนค่าน้ำมันรถ ค่าอาหารกลางวัน เวลาที่ชาวบ้าน ช่วยกันขึ้นไปดับไฟฟ้าเมื่อเกิดไฟไหม้ป่าชุมชน และการขึ้นไปสอดส่องดูแลความเรียบร้อยความปลอดภัย ของป่าชุมชน เพราะชาวบ้านบางคนไม่มีเงินในการเติมน้ำมันรถ เพื่อที่จะขึ้นไปช่วยเจ้าหน้าที่ดับไฟฟ้า ขาดแคลนงบประมาณในการซื้อกล้าพันธุ์ไม้จึงทำให้เกิดการเว้นระยะเวลาในการปลูกกล้าพันธุ์ไม้เป็น 1 ปีต่อครั้ง งบประมาณที่ไม่เพียงพอนี้ทำให้ขาดแคลนอุปกรณ์ในการลงพื้นที่สำรวจป่าชุมชนจึงทำให้ หน่วยงานภาครัฐมีการเข้าไปขอยืมอุปกรณ์จากชาวบ้านในพื้นที่ในการออกสำรวจป่าชุมชน เช่น อุปกรณ์ใน การใช้ดับไฟฟ้า ป้องกันไฟฟ้า การขาดแคลนงบประมาณทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านต้องช่วยกันระดมเงินมา ช่วยเหลือและสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐ ทำให้การดูแลป่าชุมชนบางครั้งอาจไม่มีประสิทธิภาพ ดูแลป่า ไม่ทั่วถึง และอาจจะช่วยดับไฟฟ้าไม่ทันการณ์ สอดคล้องกับวินิจ ผาเจริญ [7] ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของ ชาวบ้านในการจัดการพื้นที่ป่าบ้านห้วยฮี ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่าแม้ภาครัฐ จะมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ป่ามากขึ้นแต่ข้อจำกัดคือ ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ และประติษฐ์ หงส์สอง และสุวรรณี แลสันกลาง [8] ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 แพร่ แบบชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ชุมชนห้วยบ่อเปี้ย ตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่พบว่าการจัดสรรงบประมาณทั้งจากหน่วยงานท้องถิ่นและภาครัฐยังไม่เพียงพอที่ ชุมชนจะดำเนินกิจกรรมต่างๆได้

สำหรับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย พบว่า ข้อเสนอแนะที่ประชาชนในพื้นที่อยากให้นำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของหมู่บ้านวังหาด ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย มีประเด็นหลัก ๆ คือ ส่วนใหญ่ ประชาชนในพื้นที่อยากให้หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านงบประมาณให้มากขึ้น เช่น งบประมาณในการจัดซื้อต้นกล้าพันธุ์ไม้หรือสิ่งต่างๆที่ช่วยในการดูแลการเจริญเติบโตของต้นไม้ งบประมาณใน ด้านการเข้าตรวจสอบป่า การทำแนวกันไฟ การทำฝายกันน้ำ ค่าอาหารกลางวัน อุปกรณ์สื่อสาร รวมไปถึง อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพราะในปัจจุบันจากข้อความที่กล่าวมาในข้างต้น ประชาชนในพื้นที่แก้ปัญหานี้โดยการร่วมกันระดมทุนในการซื้ออุปกรณ์ต่างๆและค่าน้ำมันรถบรรทุกขนาดเล็ก เพื่อเข้าไปตรวจสอบป่า ส่วนกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ไม่ว่าจะเป็นการทำฝายกันน้ำและการทำแนวกันไฟ ประชาชน ลดค่าใช้จ่ายและแก้ไขปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอนี้โดยการเข้ามาช่วยกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยจิตอาสา แต่ในปัจจุบันนี้ยังมีการละเมิดกฎหมายของป่าชุมชนโดยการเข้าไปตัดไม้ ล่าสัตว์และเก็บของป่าโดยไม่ได้รับ อนุญาตซึ่งอาจจะด้วยเหตุผลที่ว่าประชาชนในชุมชนบางคนยังขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ที่ถูกต้อง ประชาชนในชุมชนจึงอยากให้หน่วยงานภาครัฐรวมทั้งผู้นำและกรรมการหมู่บ้านเข้ามาให้ความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้รวมถึงสนับสนุนให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องข้อกฎหมายของป่า ชุมชนและบังคับใช้กฎหมายของหมู่บ้านและมาตรการกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ เพราะประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีจิตใจรักป่า โดยชี้แจงชาวบ้านให้เข้าใจในเรื่องของการดูแลป่าไม้ การจัดทำ ค่ายอบรม ค่ายเสวนา เพื่อให้ชาวบ้านตระหนักถึงอะไรที่สมควรทำหรืออะไรที่ไม่สมควรทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย และจากความคิดเห็นส่วนใหญ่ของทุกคนในชุมชน อยากให้ทุกคนในพื้นที่ช่วยสังเกตการณ์ผู้กระทำผิดใน เขตป่าชุมชน ช่วยกันระดมปลูกป่าให้ได้มากที่สุดและไม่ตัดไม้ทำลายป่า เพราะทุกคนในหมู่บ้านมีการใช้ ทรัพยากรป่าชุมชนในการดำรงอยู่ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่หากินกับป่าชุมชน เช่น เก็บพืชผักตาม ธรรมชาติที่ได้รับอนุญาตเพื่อนำไปขาย ประชาชนในพื้นที่จึงอยากให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนให้เกิด

แหล่งท่องเที่ยวและรายได้ของชาวบ้านในชุมชน เพราะชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ซึ่งมีรายได้ น้อยหรือบางคนไม่มีอาชีพและรายได้ จึงอยากให้เข้ามาทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่มีอยู่ เพราะบางครั้งมันไม่พอเลี้ยงดูครอบครัวหรือไม่เพียงพอที่จะใช้จ่าย ซึ่งท้ายที่สุดแล้วอยากให้หน่วยงาน ภาครัฐส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อเป็นการปลูกฝังกับเยาวชนคน รุ่นหลังให้มีจิตสำนึกรักป่าชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ให้คงอยู่อุดมสมบูรณ์ถาวรต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลิ้นช้าง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย โดยมีส่วนร่วมในการทำแนวกันไฟ มีส่วนร่วมในการ เฝ้าระวังการลักลอบตัดไม้และการจับสัตว์ป่า มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน มีส่วนร่วมในการประชุมและมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลิ้นช้าง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ ไม่เพียงพอ ปัญหาด้านบุคลากรมีจำนวนน้อย ปัญหาด้านความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ปัญหาด้านการ ติดต่องานสื่อสาร ปัญหาการขาดความรู้เกี่ยวกับการดูแลอนุรักษ์ป่าไม้และการแสวงหาผลประโยชน์จากป่าไม้ โดยมีขอบ ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลิ้นช้าง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย มีดังนี้ หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้มากขึ้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ควรจัดอบรมให้ความรู้ใน การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนในพื้นที่ ควรส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อ สร้างรายได้แก่ประชาชน ประชาชนและควรเฝ้าระวังและสังเกตการณ์บุคคลที่ลักลอบเข้าไปตัดไม้หรือล่าสัตว์

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์นอกจากใช้การสัมภาษณ์แล้ว ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมด้วย
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาแบบเจาะลึกกับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนนอกพื้นที่ที่มาใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน
3. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพผสมกับการวิจัยเชิง ปริมาณโดยการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละด้าน เช่น การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ ด้านดำเนินกิจกรรม ด้านการได้รับผลประโยชน์และด้านการประเมินผล เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาหมู่บ้านวังหาด ตำบลลิ้นช้าง อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัยสามารถดำเนินการจน ประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์อเนก สุขดี อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาความรู้ ข้อคิด ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆจนกระทั่งการวิจัยครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้และประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านวังหาด ตำบลลิ่งชัน อำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประสานงานลงพื้นที่เก็บข้อมูลในการทำวิจัยและขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานวิจัยทุกคนที่อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จ ลุล่วงมาด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- [1] ศิริพร ชูประสูตร. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- [2] ศุภวิชญ์ จิราพงษ์ และธนัสถา โรจนตระกูล. (2564). แนวทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(10), 441-458.
- [3] ทศพล พงษ์ตะเภา, กอบกุลณ์ คำปลอด และยุทธศาสตร์ นนอแก้ว. (2562). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านป่าช้างวิวัฒน์ ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 9(3), 71-94.
- [4] กนกวรรณ ทุมอนันต์, อติศักดิ์ ทุมอนันต์ และฉัตรชัย ชมชาวี. (2564). การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาป่าชุมชนดงหัน บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 5(1), 33-41.
- [5] ศิริลักษณ์ เทียนหอม. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนวัดสังฆราชาวาส เทศบาลเมืองสิงห์บุรี. *วารสารโครงการทวีปปัญญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ*, 1-17.
- [6] อุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา. (2563). การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิจัยและพัฒนา*, 15(2), 127-137.
- [7] วินิจ ฝาเจริญ. (2562). การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการพื้นที่ป่าบ้านห้วยอี ตำบลห้วยบุลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 4(2), 137-150.
- [8] ประดิษฐ์ หงส์สอง และสุวัตร แลสันกลาง. (2562). การบริหารการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 แพร่ แบบชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ชุมชนห้วยบ่อเบี้ย ตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 2(3), 17-29.